

НОВИСТИ

NOVOSTI - elektroničko mjesečno glasilo Društva prijatelja glagoljice iz Zagreba
godišće XI | broj 106 | prosinac 2025.- siječanj 2026. | ISSN 2718-4307

Poštovani i dragi članovi, suradnici i prijatelji Društva prijatelja glagoljice!

U ovo doba godine obično podvlačimo crtu, ponosno bilježimo sve učinjeno i ostvareno, nešto stidljivije prenosimo u naredno razdoblje nedovršene stvari i smišljamo dobre odluke za budućnost. Jedna od mojih novogodišnjih odluka je izdavati *Novosti* svakoga mjeseca i ne gubiti bitku s vremenom.

Neka Vam ovo blagdansko vrijeme donese mir, radost i trenutke provedene s bližnjima. Od srca Vam želim svako dobro i da nova 2026. godina bude ispunjena zdravljem, uspjehom i božjim blagoslovima.

Zanimljivosti iz rada Društva prijatelja glagoljice

Mjesečne tribine u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu održane su prema unaprijed zacrtanom planu u pogledu datuma, a došlo je do manjih odstupanja u pogledu predavača:

- 8. listopada g. Tomislav Ražnjević, mr. povijesti i kustos u Zavičajnom muzeju Biograd n/M održao je predavanje (umjesto g. Draženka Samardžića, ravnatelja Muzeja) pod nazivom: *Uloga Zavičajnog muzeja Biograd na Moru u očuvanju glagoljaške baštine*
- 12. studenoga s veseljem smo očekivali gđu Sanju Ždralović, prof., autoricu odličnog krimića *Glagoljski misterij*. Predavanje je bilo otkazano zbog nepredviđenih događaja u obitelji predavačice pa je na njeno mjesto uskočila Mirna Lipovac s temom *Od izuma tiskarskog stroja do glagoljske tiskare*
- 10. prosinca, posljednje predavanje u ovoj godini održao je mr. sc. Oleh Hirnyk, svećenik, a njegova tema se zvala *Ukrajina i Hrvatska – tekst i kontekst*.

Mješoviti pjevački zbor *Baščina* našega Društva imao je redovite nastupe prve nedjelje u studenome i prosincu u crkvi sv. Franje Ksaverskoga.

Mirna Lipovac je na poziv Foto kluba Krk, u sklopu dvodnevene radionice posvećene starim fotografskim tehnikama, u Preku na otoku Ugljanu dana 8. studenoga održala predavanje *Rani hrvatski svjetloslikari*.

Jako smo sretni što su se ustale mini-tribine u *Lucidariju*, prostoru u Selskoj cesti, koji Društvo koristi za smještaj svoje rastuće biblioteke i sastanke članova i prijatelja:

- 17. studenoga Mirna Lipovac vodila je susret na kojem se čitao i analizirao zanimljiv rukopisni tekst iz prve polovice 18. st. pod nazivom *Od librarije* (O knjižnici)
- 11. prosinca imali smo čast ugostiti g. Sebastijana Matića, autora koji je svoju prvu zbirku duhovne poezije pod nazivom *Tražeci Boga* objavio u dva izdanja, prvo glagoljicom, a nedugo potom latinicom. Nakon velikih promocija svojih knjiga u Župi sv. Antuna Padovanskog i u Matici hrvatskoj, predstavljanje je održao i u intimnom prostoru našega Društva
- 18. prosinca održan je neplaniran, ali izuzetno ugodan susret s g. Draženkom Samardžićem, našim nesuđenim predavačem iz listopada i g. Ivanom Knezom, gradonačelnikom Biograda na Moru. Sa zanimanjem smo saslušali njihove planove vezane uz glagoljicu u Biogradu, a oni su s jednakim zanimanjem razgledali pretiske knjiga kojima se naše Društvo itekako ponosi: Hrvatskog prvtiska, Novakovog misala, Hrvojevog misala, Brevijara Vida Omišljanina, zatim Beramske misale i brevijare itd.

Zavičajni muzej Biograd na Moru, koji je trenutno u postupku sveobuhvatne obnove, ima veliku zbirku izložaka posvećenih glagoljici u biogradskom kraju. Biograd i njegova okolica, posebice benediktinski samostan sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu, bili su u prošlosti snažna uporišta glagoljaštva. Na ovom području nastalo je mnoštvo hrvatskih glagoljskih spomenika od 14. do 19. stoljeća, a Zavičajni muzej čuva odljeve glagoljskih natpisa i pisane izvore pronađene na području Biograda, Pakoštana, Pašmana, Vrgade, Čokovca, Turnja, Sv. Filipa i Jakova itd. Glagoljski natpisi bili su pronađeni na zidovima, nadvratnicima crkava i kuća, nadgrobnim pločama, kronicama bunara i posudicama za sveto ulje, a bili su klesani i gravirani u kamenu, drvu i metalu. Glavni pisari glagoljskih rukopisa bili su svećenici glagoljaši koji su za potrebe svojih župa pisali razne knjige, oporuke i druge spise.

Posebnost grada Biograda n/M su službene ploče na pročelju zgrade gradske vijećnice koje označavaju da se tamo nalaze uredi gradonačelnika, gradskog vijeća i drugih službi, a koje su upravo na inicijativu gradonačelnika Ivana Kneza istaknute paralelno na latinici i na glagoljici.

Zanimljivosti iz svijeta glagoljice

U Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu u tijeku je monumentalna izložba *U početku bijaše kraljevstvo* povodom 1100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva. Ova obljetnica središnji je događaj 2025. godine. U svega nekoliko mjeseci nastala je izložba koja se inače priprema i po nekoliko godina, a donosi nam ključne sastavnice hrvatske državnosti, od prvih narodnih vladara do 1918. godine. Velik tim muzealaca, arhivista, konzervatora, povjesničara i akademika, pod koordinacijom autora prof. dr. sc. Dine Milinovića, prof. dr. sc. Tomislava Galovića i doc. dr. sc. Trpimira Vedriša, zajednički je iznio izložbu koja ne prikazuje samo povijest, već i način na koji ju živimo, tumačimo i baštinimo. Izložba je otvorena do 15. veljače 2026. godine.

Među glagoljskim izlošcima nalaze se pretisci Novakovog i Hrvojevog misala, ali i izvorni rukopisi poput Vinodolskoga zakona iz 1288. (prijepis iz 16. stoljeća) i Istarskoga razvoda iz 14. stoljeća, II. Vrbničkog misala iz 1462., II. Novljanskog brevijara iz 1495. godine kao i izvornik Misala po zakonu rimskoga dvora, odnosno hrvatskog prvotiska iz 1483. godine, zatim Humski triptih iz 1529. godine s malim glagoljskim zapisom u podnožju te replika Bašćanske ploče koja zbog svoje osjetljivosti nije micana iz aule HAZU čak niti tijekom radova na obnovi u potresima teško oštećene zgrade Akademije.

Znanstveni skup *11 stoljeća hrvatskoga glagoljaštva (925.-2025.)* održan je od 8. do 10. listopada, tjedan dana prije svečanog otvorenja izložbe u Klovićevim dvorima. Organizirao ga je Staroslavenski institut povodom okrugle obljetnice prvog dokumentiranog spomena glagoljaštva na splitskim crkvenim saborima 925. godine. Bio je sjajna prilika za podjelu novih saznanja i promatranja glagoljice, tog pisma naših starih koje u današnje vrijeme opet budi zanimanje i maštu javnosti. Ovaj skup nije bio samo povijesna inventura, nego pokazatelj da je glagoljaštvo više od pisma. Opisuje se kao kulturna praksa, kolektivno pamćenje, identitetski kod. Glagoljaši, od

kojih su mnogi u prošlosti djelovali na marginama društva, kroz ovaj su skup vraćeni u središte hrvatske kulture. Njihov doprinos pisanju, molitvi, zakonu i jeziku oblikovao je hrvatsku povijest. Kako je istaknuto u zaključnom obraćanju javnosti putem društvenih mreža Staroslavenskog instituta, "glagoljska nam je baština jasan putokaz i svjetionik u vremenima kad se putevi zaboravljaju, a svjetla trnu." Izložba je bila otvorena do 20. prosinca.

Dana 29. listopada u Staroj gradskoj vijećnici u Splitu otvorena je izložba kao vremeplov glagoljaštva i njegova prisutnosti u Splitu i nacionalnoj povijesti. Ovogodišnje obljetnice Hrvatskog Kraljevstva i hrvatskog glagoljaštva povezane s crkvenim Saborom koji je održan 925., Muzej grada obilježio je organiziranjem izložbe *Povijest koja ne štiti: glagoljaštvo u Splitu od 925. do današnjice 2025.* Suorganizatori izložbe su Staroslavenski institut i Književni krug Split - Marulianum. Ni ova izložba nije samo prigodni pregled određene teme nego poziva na promišljanje vlastitih korijena i identiteta jer je u njezinu središtu glagoljica – pismo koje je obilježilo duhovni pejzaž hrvatskih prostora, a kako pokazuje ova izložba, ni danas ne štiti.

U ponedjeljak 1. prosinca u predvorju Knjižnice Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu otvorena je izložba *Premazane svim mastima: ženski likovi na srednjovjekovnim sitnoslikama u glagoljskim rukopisima*. Izložba je posvećena sveticama oslikanima na minijaturama hrvatskoglagoljskih liturgijskih kodeksa. Autore izložbe čini desetak studenata povijesti umjetnosti zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta, a organizatori su Filozofski fakultet u Zagrebu i Staroslavenski institut. Izložba je dio aktivnosti znanstvenoga projekta *Žene i žensko u srednjovjekovnom i ranonovovjekovnom glagoljaštvu (FEMIGLA)*, čiji je nositelj Staroslavenski institut, a koji financira Hrvatska zaklada za znanost. U godini velikih obljetnica Hrvatskoga Kraljevstva i hrvatskoga glagoljaštva (925. – 2025.), koje ponajprije njeguju sjećanje na zaslužne muškarce, ova izložba podsjeća na jednako važne tragove ženskoga djelovanja u povijesti uopće te u kolektivnom pamćenju hrvatskih glagoljaša. Izložba se mogla razgledati do 12. prosinca.

Nastavno na veliku izložbu u Klovićevim dvorima, u organizaciji Društva Krčana i prijatelja otoka Krka (DKPK) 10. studenoga održano je predavanje *Nacionalna obljetnica 1100 godina Hrvatskog Kraljevstva i krčka kulturna baština* u dupkom punom prostoru Knjižnice i čitaonice Bogdana Ogrizovića u Zagrebu. Predavanje je održao izv. prof. dr. sc. Tomislav Galović, počasni član DKPK-a, čime se i ovo društvo pridružilo obilježavanju važne obljetnice, pogotovo jer se s početkom Hrvatskog Kraljevstva pojavljuju prvi dokumentirani

podaci o glagoljici, a znamo koliko su otok Krk i glagoljica blisko povezani. Tome u prilog govori i rečenica samog predavača: „Stoga, više je nego ispravna i točna, po važnosti povučena paralela za otok Krk da ima u svome okrilju temeljne hrvatske dokumente – od Bašćanske ploče preko djela i uloge hrvatskog velikaškog roda knezova Krčkih Frankapana/Frankopana do Nacrta hrvatskog Ustava – čime taj prostor ulazi u iznimno važna poglavlja nacionalne povijesti.“

Peta obljetnica smrti prvog gospićko-senjskog biskupa mons. Mile Bogovića obilježena je u petak 19. prosinca u Slunju misom te otkrivanjem biste pokojnog biskupa. Bista je izlivena je u bronci, a visoka je oko 70 cm. Autor je akademski kipar Slaven Miličević. Na prednjem dijelu postolja nalazi se ploča s glagoljskim natpisom *U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.*

Podizanjem biste Grad Slunj želi trajno očuvati uspomenu na osobu koja je svojim radom, djelovanjem i životnim primjerom zadužila ne samo rodni kraj, nego i cijelu Gospićko-senjsku biskupiju i hrvatsku crkvenu zajednicu.

Podsjetimo se: mons. Mile Bogović izdao je 2019. godine knjigu *Glagoljica - bitna odrednica hrvatskog identiteta* u kojoj se bavi problemom nastanka glagoljice na način da kao crkveni povjesničar istražuje okolnosti i uvjete u kojima je glagoljica nastala te podvrgava analizi izvore na kojima se temelje brojne teorije o njezinim počecima, uključujući i ćirilometodsku teoriju. U knjizi razmatra još dvije važne teme: razvoj ukupnog glagoljaštva u crkvenom bogoslužju te promjene odnosa Crkve prema glagoljici i glagoljašima – od potiskivanja do priznanja i poticanja te konačnog nestanka glagoljice kao aktivnog pisma s povijesne scene.

Glagoljica gdje je (ne)očekujemo

Naša članica, gđa Ivkica Mikuš, poslala nam je ovu fotografiju glagoljicom oslikanih čizmica i komentar: "Ove godine čizmice su ostale prazne jer sv. Nikola nije naučio glagoljicu, a ja sam ih baš za njega oslikala.

Ali ništa zato, bit će lijep ukras u hodniku." Gospođa Mikuš nas često obraduje svojom kreativnošću pa se nadamo novim iznenađenjima iz njene majstorske radionice.

U Knjižnici Vladimira Nazora u zagrebačkom naselju Špansko nalazi se prekrasno okićeno božićno drveće na čijim granama se, umjesto klasičnih kuglica, nalaze glagoljska slova. Hvala gđi Narcisi Potežica za ovu vijest i fotografiju.

U planinarskom domu Petehovac kod Delnica u Gorskotom kotaru u ponudi su kvalitetna domaća pića na kojima se nalazi glagoljsko slovo S iz oble glagoljice. Na flašama stoji duhoviti, dvoznačni natpis "Suza Croatian Spirit". Proizvođač je poduzeće Suza T.B. sa sjedištem nedaleko Matulja kod Opatije. Na slici su osnivači i vlasnici destilerije, Tino i Borjan Suzić.

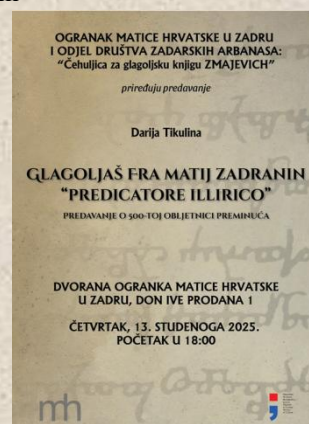

Još jedan zanimljiv prilog poslao nam je naš pratitelj, g. Marijan Lipovac. Radi se o natpisu *Matica slovačka Lipovljani*, a iznad njega su naslikane knjige od kojih je jedna glagoljska i na njoj se potpisala autorica, Jadranka Del Ponte. Na svitku koji je u prvom planu naslikani su sv. Ćiril i Metod koje Slovaci štiju kao svoje svece jer je Velika Moravska, u kojoj su djelovali, obuhvaćala i današnju Slovačku.

Gospodin Jadranko Stilinović iz Samobora na svoj 82. rođendan nosi majicu s glagoljicom. Njegov unuk Roč dobio je ime po istoimenom glagoljaškom gradiću u Istri. Zahvaljujemo g. Marijanu Ožaniću za ovu zanimljivu vijest.

Ogranak Matice hrvatske u Zadru i Odjel Društva zadarskih Arbanasa "Čehuljica za glagoljsku knjigu ZMAJEVIČ" bili su u četvrtak, 13. studenoga organizatori i domaćini predavanja pod nazivom *Glagoljaš Fra Matij Zadranić "predicatore illirico"* koje je održao naš član i

glagoljski krasopisac g. Darijo Tikulin. Predavanje je bilo posvećeno 500. obljetnici preminuća sluge Božjega Mateja Mastilića Bošnjak (1420-1525), jednog od najodličnijih graditelja i širitelja provincije franjevac trećoredaca u Hrvatskoj. Kao mladić stupio je u zajednicu franjevac trećoredaca glagoljaša i ubrzo postao jednim od njenih glavnih utemeljitelja i organizatora u crkveno-pravnom smislu. Osnivao je samostane na Rabu, Krku, Cresu, istaknuo se u brizi i njegovanju kužnih bolesnika, više puta je bio provincijal i umro u dubokoj starosti na glasu svetosti. Zadnje godine života proveo je u samostanu na Rabu gdje je i sahranjen.

Razred za likovne umjetnosti i Znanstveno vijeće za turizam i prostor HAZU organizirali su u utorak 11. studenoga u Knjižnici HAZU predstavljanje kataloga kulturno-umjetničkog projekta "Gračišće. Signum temporis. Sjedi5! Iz glagoljice". Riječ je o dvojezičnom hrvatsko-engleskom katalogu istoimenog umjetničkog projekta održanog tijekom 2024. i 2025. u istarskom gradiću Gračišću. Projekt okuplja suvremene umjetnike koji kroz različite medije istražuju odnos umjetnosti, prostora i vremena, oslanjajući se na bogatu kulturnu i povijesnu baštinu ovog istarskog gradića. Predstavljanje kataloga donosi uvid u umjetničke procese, radove

i ideje koji su oblikovali projekt. Autor kiparskih djela *Iz glagoljice*, akademik **Petar Barišić** koji je u Gračišću ostvario seriju prepoznatljivih klupa oblikovanih prema slovima glagoljice, pojasnio je da one nisu samo uporabni predmeti, već skulpturalne forme koje povezuju slovo, prostor i čovjeka i tako postaju mjesta susreta i dijaloga s kulturnom baštinom.

Veseli nas kada s više strana dobijemo obavijest o istom događaju. O sljedećem su nam dojavili naši članovi, g. Milan Paun iz Vukovara (tajnik DPG-a 2000.- 2004. god.) i prof. Davor Kovačević iz Zagreba pa im zahvaljujemo na trudu.

Komletinci su naselje u sastavu grada Otoka u Vukovarsko-srijemskoj županiji. U Komletincima su postavljeni novi natpisi s nazivom ulica latinicom i glagoljicom. Postavljanje glagoljskih natpisa odavanje je počasti komletinačkom prvom župniku, Luki Sučiću. Ovaj svećenik glagoljaš je u Komletincima u vrijeme osnivanja župe, 1789. godine, pa sve do svoje smrti, 1827. godine, obavljao bogoslužje iz glagoljskih knjiga staroslavenskim jezikom, a obrede i propovijedi na živom hrvatskom jeziku, čuvajući tako hrvatski narodni identitet u vrijeme kada je u svim okolnim župama u crkvenoj upotrebi bio latinski jezik. U spomen na glagoljanje u Komletincima i danas se za njegove stanovnike rabi izraz "gagulani", odnosno glagoljaši. Mještani Komletinaca i danas s ponosom čuvaju i promiču svoju glagoljašku baštinu. Postavljanje naziva ulica glagoljicom ujedno je i doprinos hrvatskoj manifestaciji obilježavanja 1100 godina Hrvatskog Kraljevstva.

Hvala članovima i prijateljima DPG-a koji s nama dijele ovakve zanimljivosti. Molimo, samo nastavite tako!

Najava događanja

U siječnju 2026. godine nastavljamo uobičajenim tempom:

- mini-tribina i društveni sastanak u *Lucidariju* održat će se u ponedjeljak, 12 siječnja od 18 sati. Naš član, g. Josip Justinić, upoznat će nas s *Darovnicom slavnoga Dragoslava* od 1. siječnja 1100. godine
- gost redovne mjesečne tribine u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu u 19 sati bit će doc. dr. sc. Filip Cvitić s Grafičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s temom *Hvala za Glagole - prikaz personaliziranih proizvoda kategorije nakita i plakata*
- termin prvog nastupa MPZ *Baščina* u narednoj godini javit ćemo na vrijeme.

I na kraju uživajte u krasnoj glagoljskoj čestitci *Sretan Božić i mlado lito* koju je osmislio g. Marko Brkljačić, član našeg Ravnateljstva i asistent u Staroslavenskom institutu na Odjelu za povijest i kulturu glagoljaštva.

Neka Vas prate mir i dobro!

UREDNIKA	ՄԻՐԱԼԻՍ ԼԻՍՈՎԱՆՑ Միրма Липовач	STRUČNI SURADNIK	ԴԵՐԿԱՆ ԶՈՒԲՐԻՆԻՑ Դарко Жубринић
DRUŠTVO PRIJATELJA GLAGOLJICE ՄԵԼԵՊԱՍՏՈՒՄՆԱ ՄԵԼԵՊՐԻԿՈՍՈՒՄԻՐԻԿԻ ՆԱԺԻԿԻՆԱՅԱՄԻՐԻՔՅՈՎ E-adresa: drustvoprijateljlaglagoljice@gmail.com Web adresa: http://www.croatianhistory.net/uglagoljica/novosti/mirma.html			

Svi raniji brojevi *Novosti* nalaze se na: www.croatianhistory.net/uglagoljica/novosti/mirma.html (pogledajte novodizajniranu stranicu!)